

LES OPINIONS DELS DIRECTORS I DIRECTORES DE *PAPERS*

Quan en l'equip de direcció de la revista ens vàrem plantejar portar a terme aquest monogràfic per commemorar el vintè aniversari de la nostra publicació, una de les moltes idees que vàrem tenir va ser demanar l'opinió als antics directors i directores de la revista. L'interès d'aquestes opinions era el mateix que hi havia en el rerafons de tot el monogràfic: fer algunes reflexions sobre la història de la publicació. Això suposava, al nostre parer, mirar d'anar més enllà del que feiem habitualment a l'hora de dur a terme la revista. Per la qual cosa, comptar amb l'opinió dels que abans de nosaltres s'havien dedicat en aquesta tasca ens semblava d'allò més oportú.

Va ser així com vàrem demanar a l'equip de joves llicenciats en Sociologia, que han preparat també l'anàlisi temàtica i els índexs analítics, que preparassin unes quantes preguntes per trametre als antics directors i directores, en forma de qüestionari obert. Les persones a les quals se'ls va demanar resposta varen ser: Benjamín Oltra com a representant de la que es pot considerar primera etapa de la revista, ja que el primer director (en Francisco Marsal); Marina Subirats com a directora posterior en aquesta etapa, i Fausto Miguélez com a darrer director abans de la situació actual. La directora actual va quedar exclosa per la dificultat que sempre suposa ser jutge i part a la vegada.

Les preguntes, tal com podreu llegir a continuació, són tretze, dividides en tres blocs d'informació: un primer dedicat a qüestions introductòries, un segon dedicat al perfil general de la revista, i un tercer orientat a esbrinar les relacions entre *Papers* i la sociologia catalana. Les respostes, com també podreu llegir a continuació, han estat possibles mercès a l'amable col·laboració de Marina Subirats i Fausto Miguélez, i hem de lamentar no haver pogut comptar amb les de Benjamín Oltra.

Són respostes obertes que us les oferim tal com els autors ens les han transmès. Ací volem remarcar que, a l'hora de plantejar-les, ningú no pretenia res més que obtenir informació de primera mà d'aquelles persones que varen dedicar els seus esforços a la revista. És molt probable que altres membres actius de la història de la publicació tinguin també moltes altres coses a dir-hi i el cert és que no han estat consultats. Ací hem de dir que de la mateixa manera que no hem pretès ser exhaustius, hem cregut oportú prendre la veu del director o directora com a la més representativa d'un període determinat.

Finalment, només ens resta dir que aquest és un material més a afegir a les futures elaboracions i anàlisis (i tant de bó que així sigui) sobre la història de

Papers, en particular i de la sociologia catalana en general. La qualitat de les respostes obtingudes i el fet de deixar obertes les pàgines de la revista a totes aquelles persones que, a partir d'aquest monogràfic, vulguin també dir-hi la seva, ens ha semblat el millor camí per resoldre la qüestió. Res ens agradaria més que posar-hi el lema de «continuarà».

QÜESTIONARI

QÜESTIONS INTRODUCTÒRIES

1. Com i quan va assumir el càrrec de director/a de *Papers*?
2. Quina era la situació de la revista quan vostè va passar a dirigir-la?
3. Com es va finançar la revista durant el període de la seva direcció (subvencions oficials, ajuts, subscripcions, etc.)?
4. Amb quins mitjans d'infraestructura i personals comptava? Existien reconeixement i suport oficials del Departament de Sociologia i de la Universitat?

PERFIL GENERAL DE LA REVISTA

5. Durant el període de la seva direcció, a quina línia va tendir més *Papers*, o quina pretenia imprimir-n'hi vostè?

Revista «acadèmica» o connectada amb temes d'«actualitat»?

Publicació científica especialitzada o de divulgació?

Informació-documentació, diagnòsi social o crítica social?

En tot cas, diria que es va assolir un equilibri entre aquests dos pols, o es va tendir més cap a algun d'ells?

6. Com es va plantejar la qüestió lingüística? Existia algun tipus de convenció o norma respecte d'això —tàcita o no— durant el seu període? Va motivar aquest tema algun problema o controvèrsia?

7. Quines especialitats i quins corrents teòrics van trobar més ressò a la revista durant el seu període?

8. Pot parlar-se de la formació d'alguna «escola» o corrent d'anàlisi sociològica al voltant de la revista?

9. Existien criteris concrets d'admissió o de rebuig d'articles? Com es duia a terme la selecció d'aquests?

10. Quina és la seva visió, en general, de la sociologia a Catalunya durant aquests vint anys? Especialment, com veu les relacions entre la sociologia «acadèmica» o universitària i les pràctiques sociològiques que s'han dut a terme fora de la Universitat?

11. Com creu que ha influït a la revista, i en general a la sociologia catalana, la creixent institucionalització de la disciplina, i especialment la creació de la Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia el 1986?

12. Quina influència creu que ha tingut *Papers* en aquest desenvolupament de la sociologia a Catalunya? A quin nivell i en quins àmbits creu que s'ha llegit la revista?

13. Com valoraria, en general, l'experiència d'aquests vint anys de *Papers*?

RESPOSTA DE MARINA SUBIRATS

1. Vaig assumir la direcció de *Papers*, crec que el 1981 —o el 1982, ara no ho recordo exactament—. Va ser quan l'anterior director, Benjamín Oltra, va marxar a Alacant i, per tant, va deixar la direcció de la revista. Vaig assumir-ne jo la direcció per acord entre els membres del Departament d'aquell moment.

2. La situació de la revista era de crisi. L'equip anterior s'havia anat desmembrant i calia fer-ne un replantejament, que és el que es va realitzar. De fet, es va iniciar el que vam considerar llavors una segona etapa, en la qual es va modificar lleugerament l'aspecte extern de la revista, se'n va modificar l'orientació, es va renegociar amb Edicions 62 i s'hi va escriure un editorial on s'explicava el sentit d'aquests canvis.

3. La revista no comptava amb subvencions de cap tipus. La finançava el Departament a partir dels seus recursos. En aquell moment es va negociar amb Edicions 62, que l'editava, per tal que les subscripcions fossin gestionades per l'editorial però el seu import es descomptés dels diners que el Departament pagava. O, dit d'una altra manera, que les subscripcions formessin part dels originals de què disposava el Departament. Per a alguns números concrets es va poder obtenir subvenció d'alguna entitat.

4. Els mitjans eren escassíssims i basats en la bona voluntat, no en la possibilitat de finançament. De fet, l'únic que es pagava eren els tres-cents exemplars que es compraven a Edicions 62 com a aportació a les despeses d'edició. Ni els articles ni la feina de l'equip que se n'ocupava van ser mai pagats, ni tampoc no es va poder comptar amb cap persona especialment dedicada a *Papers* —secretaria, etc.—. Hi havia un comitè de redacció format per la majoria

de membres del departament i un parell de persones que llegíem els articles, hi fèiem recensions, escrivíem cartes, etc. El departament donava suport a la revista —era, de fet, el que la impulsava—. La Universitat, en aquell moment, hi va donar poc suport, perquè es van produir un conjunt de malentesos arrel de la sortida de l'equip anterior, cosa que va fer difícil obtenir subvencions de la pròpia Universitat.

5. Crec que honestament no es pot parlar d'una orientació prioritària de la revista. El plantejament real va ser molt més pragmàtic, encara que, de tant en tant, tractéssim de donar-li més coherència. Ara m'adono que potser per fer comprendre aquest període cal resituar-se en aquella època: no existia facultat de Sociologia; els sociòlegs erem molt pocs a Catalunya i, per tant, la producció era escadussera. No hi havia estudiants de sociologia pròpiament dits. El departament de sociologia formava part de la facultat d'Econòmiques, en una etapa en què l'organització i distribució dels recursos es feia fonamentalment a través de les facultats. Òbviament, la facultat d'Econòmiques tenia altres prioritats.

Aquest conjunt de circumstàncies feia molt difícil la supervivència de la revista; amb tot, el departament de Sociologia va considerar que ens trobàvem en una etapa de transició, a l'espera de la creació de la Facultat, i que hauria estat un error tancar una revista que en el futur podia tenir una funció important. Per tant, es tractava de fer-la viure al més dignament possible.

Atès que els articles no es pagaven i que resultava difícil encarregar-los, la revista es nodria fonamentalment dels articles que ens arribaven. Es va decidir fer alguns números monogràfics i altres de miscel·lanis, tractant de combinar els temes d'actualitat, en els monogràfics, i amb un caràcter més acadèmic, de divulgació de treballs diversos, etc., en els miscel·lanis. Crec que el resultat no presenta una línia clarament definida, perquè no hi havia mitjans suficients per triar una política editorial més estructurada.

6. La qüestió lingüística va ser també un reflex del cúmul de dificultats en què ens movíem. Hi va haver oscil·lacions en el criteri adoptat. En conjunt, els membres del departament ens inclinàvem per una revista en català, però fer-la totalment en català presentava dificultats de diversos tipus: cost de les traduccions, limitació de la circulació, limitació dels autors. Per tant, es va decidir fer una revista plurilingüe; el criteri adoptat va ser el de publicar en l'idioma original de cada article, sempre que correspongués a llengües properes. Algun número, com el 18, contenia articles en francès, italià o anglès. Aquesta barreja també va rebre crítiques, perquè d'una banda, és poc funcional si es tracta de fer conèixer treballs estrangers i, de l'altra, crea una notable confusió en la pròpia revista; de manera que es va anar imposant el pragmatisme: publicar articles en català o en castellà, acceptant originals en aquestes dues llen-

gües. I, de fet, van acabar predominant-hi els articles en castellà, com a reflex de la realitat de la situació lingüística de la sociologia a Catalunya. Aquest fet no va donar lloc a conflictes, perquè tothom estava d'acord en els principis però també en les dificultats de dur-los a terme. Va donar lloc, sobretot, a una certa insatisfacció, perquè malgrat la bona voluntat dels membres del consell de redacció i de les persones que hi treballàvem més directament, el resultat obtingut no ens acabava d'agradar.

7. Crec que no es pot parlar d'especialitats o corrents teòrics en aquest període. La revista d'aquesta època és sobretot un reflex dels treballs o els camps teòrics dels membres del departament, que són molt variats. Hi va haver una certa voluntat d'aportar elements sobre polítiques socials i de connectar amb algunes de les qüestions de la construcció democràtica. Però, com he dit, no es va poder fer una política coherent en aquest sentit i, per tant, cadascú hi va aportar els seus temes i plantejaments.

8. No. A l'inici d'aquesta etapa de la revista hi va haver força cohesió dels membres del departament al seu entorn i, en certa manera, la revista es va plantejar com un instrument catalitzador d'un treball col·lectiu. El departament de Sociologia era petit i semblava possible unificar esforços intel·lectuals. Es tractava, però, d'un plantejament il·lusori. De fet, ja existien diverses tendències, corrents, plantejaments o com vulguem dir-ne, i la revista era un instrument massa feble per poder reduir distàncies. Per tant, no va poder arribar a ser un vincle que cristal·litzés un treball en comú.

9. La selecció es feia sobretot en funció de la qualitat i de l'adequació a una revista de caràcter acadèmic. Els articles eren llegits per un parell de persones del consell de redacció, o per més persones quan hi havia dubtes. De fet, es van rebutjar pocs articles, per les raons comentades més amunt.

10. En relació a la situació de la sociologia a Catalunya, crec que els darrers vint anys han suposat la seva introducció i la creació d'unes bases relativament sòlides. Abans de 1970, per posar una data que correspon més o menys a la de la creació del departament, s'havien produït alguns intents molt interessants, però molt aïllats i minoritaris. Es pot dir que la sociologia no havia entrat a la Universitat o, en tot cas, ho havia fet d'una manera molt limitada. Els anys setanta van ser encara molt precaris, però es van posar un cert nombre de persones. En els vuitanta es van posar les bases per a la formació universitària i, per tant, crec que es va consolidar la possibilitat de normalització. Amb tot, encara no s'ha arribat a constituir com una professió; els sociòlegs són encara molt pocs, i, en conjunt, molt joves, amb l'excepció del grup dels més grans que sempre ha estat molt reduït i que reflecteix la dispersió d'una formació feta a l'atzar de cada biografia.

Pel que fa a la relació entre la sociologia a la Universitat i fora d'ella, crec que sobretot s'ha treballat en el marc universitari, amb algunes excepcions molt notables d'institucions o persones que fa molts anys que fan recerca. Calia, bàsicament, crear un marc de formació, i això és el que penso que s'està aconseguint en el darrers anys. A partir d'aquí caldrà trobar la manera d'inserir als i les professionals de la sociologia en una pràctica d'intervenció que no es limiti a la realització d'estudis. Em preocupa aquesta qüestió, perquè penso que la generació gran s'ha hagut d'ocupar sobretot de construir una sociologia acadèmica, no aplicada, i que aquest és el model que transmetem a l'alumnat, quan ara caldria ja anar cap a un altre model més professional, que definís més precisament l'especificitat de l'aportació sociològica i la seva utilitat per a l'aplicació en diversos àmbits professionals.

11. Crec que la creació de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia ha influït positivament, ha permès de consolidar la revista i hauria d'assegurar-ne el futur. Personalment, potser esperava que *Papers* tingués més centralitat en tot aquest període i que es convertís en un instrument de debat teòric més viu. Però és evident que encara és massa aviat, que cal esperar que les noves generacions tinguin més producció escrita i que hi hagi més especialització i no hàgim de fer tantes coses alhora. M'imagino que algun dia *Papers* desenvoluparà aquesta funció, i que serà bo que sigui una revista amb una història llarga.

12. Tinc la impressió que la revista s'ha llegit poc, com a conseqüència de la inexistència de corrents de pensament constituïts i estables en la sociologia catalana. És a dir, penso que, pel fet que era una etapa de naixement de la sociologia catalana, hi ha faltat un medi de debat o les ganes de dur-lo a terme i sovint m'ha semblat que la producció sociològica queia en el buit o tenia més ressò en els mitjans de comunicació que en la professió. Penso que la relativa marginalitat de *Papers* es deu a aquest mateix fet, a la manca d'un debat central, a la dispersió de posicions i de temes. Tot plegat molt propi d'una etapa de constitució de la disciplina a casa nostra, on hem estat més atents a la producció estrangera que a la local.

13. L'experiència de *Papers* em sembla positiva, encara que no brillant. Crec que reflecteix bé el tipus de feina que ha hagut de fer la meua generació: molt de voluntarisme, molta ambició teòrica, poc coneixement concret de la nostra realitat, poca exigència de qualitat perquè els recursos eren escassíssims. Amb aquests pocs recursos, malgrat tot, s'han anat construint força coses, i el balanç dels primers anys de la Facultat de Polítiques i Sociologia és francament positiu. Vist així, penso que cal felicitar-nos de l'existència de *Papers*, i d'haver-la fet viure durant vint anys prou difícils.

Sé que he explicat la història interna, la de les dificultats, sense guarnir-la amb plantejaments teòrics transcendents. Potser sí que una mica més de presumpció hauria convertit *Papers* en una revista més coneguda i llegida, però ho dubto. També la presumpció necessita temps i mitjans, i no sempre està a l'abast. Espero que les generacions joves de sociòlegs i sociòlogues agafin el relleu, pensin que ens vam equivocar i ho facin millor. I que es puguin permetre de creure que fan la millor revista del món.

RESPOSTA DE FAUSTO MIGUÉLEZ

1. Em va tocar assumir la direcció de la revista *Papers* amb la distribució del núm. 29.

2. La situació de la revista era aleshores bastant delicada; l'entitat que l'administrava gestionava amb problemes la política de subscripcions, hi havia problemes econòmics per pagar puntualment la producció de cada número, els retards a l'edició podien ser inesperadament llargs.

3. El nou equip va pensar que la solució dels problemes econòmics seria bàsica per assentar el futur de la revista. L'objectiu del nou equip, des d'aquest punt de vista, era preparar les bases per a un nou tractament econòmic, bases que no podien ser unes altres que les aportacions estables de diverses institucions, acadèmiques o d'altres, de l'estil de les que ja s'obtenien anualment del Departament de Sociologia. Per això, a més de l'ajut del Departament, es va començar a gestionar —i es va obtenir— un ajut estable de la Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia i ajuts puntuals per als diferents números, mercès a la col·laboració d'entitats diverses. A més, l'equip va passar a portar un arxiu de subscriptors amb la finalitat d'intensificar les campanyes de subscripció.

Així, es va elaborar una llista completa dels intercanvis que hauria de servir com a argument per obtenir una subvenció parcial, també estable, de la mateixa Universitat per aquest concepte. Temps després, s'obtingué també aquest finançament.

4. També cal esmentar la concessió des d'aquell moment d'un becari o d'una becària, que sempre s'han renovat, i que han contribuït poderosament a resoldre els problemes administratius de la revista.

Un any i alguns mesos després d'assumir la revista, s'arriba a un acord entre l'editorial, que fins aleshores l'havia editat, el Departament i la Universitat pel qual es trasllada la producció de la revista al Servei de Publicacions de la UAB.

5. En dos consells de redacció, amb assistències bastant nombroses dels seus titulars, es discuteix a l'inici d'aquest període la nova política de la revista.

La periodicitat de la revista, com també el llarg temps de producció de cada número, impedié que la revista fos estrictament de temes d'actualitat; en aquest sentit havia de ser una revista més acadèmica. Però l'objectiu era que estigués fortament vinculada tant als problemes teòrics de la sociologia —els temes rellevants a Catalunya, a Espanya i al món— com als problemes de la investigació que es feia entre nosaltres. Per això, es tractava de comptar amb més col·laboracions estrangeres d'una banda, de vincular-se amb la investigació existent de l'altra, i de no oblidar de cap manera el debat sociològic actual. A la pràctica, la revista ha esdevingut una publicació acadèmica especialitzada, fet que ha constituït un dels seus valors i, al mateix temps, una de les seves limitacions.

La fórmula més adient per a això seguien essent els números monogràfics que es decideix de potenciar, però no només «encarregant-los» a persones o equips fora del consell de direcció, sinó rebent o fent propostes que posteriorment el mateix equip de direcció gestionaria. Al mateix temps, es decideix ampliar la presència en aquests monogràfics de noms estrangers, aprofitant la presència al Departament de visitants per als cursos de doctorat i d'altres activitats.

6. El tema lingüístic es va plantejar decididament també en aquest període i la política adoptada va ser la de l'equilibri entre català i castellà, alhora que s'obria la porta a la presència d'algun article en d'altres idiomes europeus.

7 i 8. Es va buscar un equilibri entre els diferents corrents teòrics, equilibri que l'equip de direcció sempre va voler tenir molt present fins i tot en números que responien a iniciatives d'investigació, per exemple, i que podien anar d'una forma molt marcada en una línia determinada.

9. Un aspecte molt important per al nou equip era el de la qualitat dels articles. Per a això es va potenciar el sistema d'avaluació fent-hi jugar un paper al consell de redacció, que permetia tant rebutjar determinats articles com enviar a l'autor una sèrie de suggeriments de correcció, i es va començar a donar més importància a aspectes formals de presentació dels articles. En tot cas, una limitació era i ho ha seguit essent l'existència de pocs avaluadors disposats a dedicar el seu temps a aquesta tasca.

10. La sociologia catalana ha canviat molt durant aquests vint anys. No només perquè s'ha produït una forta institucionalització, sinó perquè la investigació, les publicacions i els debats han fet un salt important. Podem començar a parlar ja d'una certa integració de la sociologia catalana a la xarxa de producció i debat de la sociologia mundial (i, per descomptat, de l'espanyola); prova d'això ho són les nostres aportacions als recents congressos mundial i espanyol.

11. Tot això també ha influït en la revista: es reben molts originals, la revista reflecteix millor el que s'està fent, és més llegida.

12. Però crec que no està assumida com la revista de la sociologia catalana i podria —i crec que hauria de ser-ho— no només perquè n'és la degana sinò perquè té solidesa suficient.

Per aquest motiu la revista hauria de donar les passes reals i institucionals suficients per ésser assumida pels sociòlegs catalans com una revista on val la pena de publicar i que val la pena de difondre.